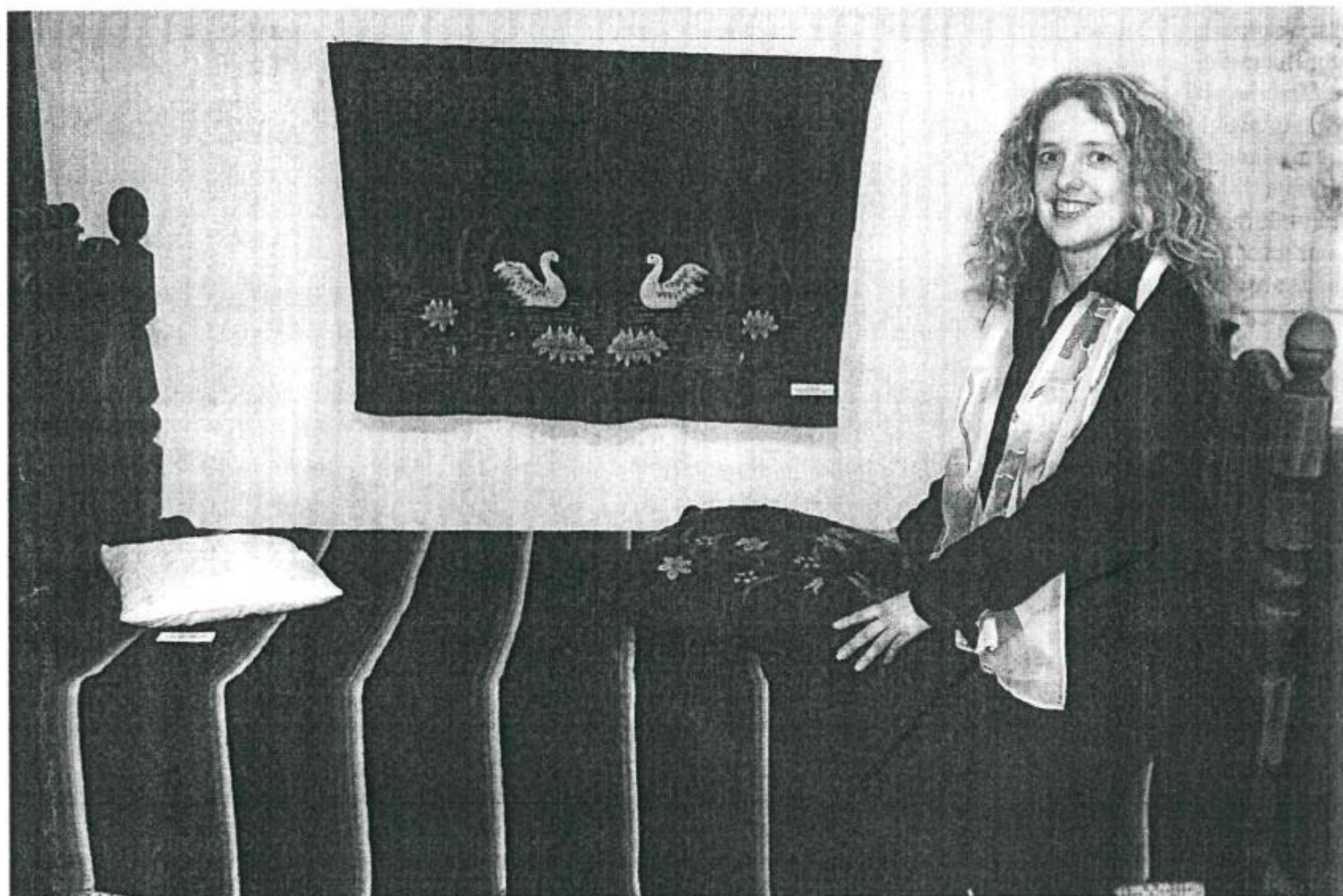

Pie Dubnas un Daugavas

PIE GULBĪSIEM. Latgales mākslas un amatniecības centra vadītāja Ilze Griezāne ekspozīcijas zālē

☐ **Rita BLAUMANE,** ☎7062466
✉ **Atis IEVIŅŠ,** *Neatkarīgā*

Tā bija

Vai gan pirms gadiem piecpadsmit varēja iztēloties, kādi būs Līvāni šolaik! Bija 90. gadu sākums, tikko atjaunota Latvijas neatkarība, visi cerēja uz attīstību, bet Līvāni tajā laikā kļuva par iedzīvotājiem visbezcerīgāko pilsētu. Atceros, kā kopā ar kolēģi Āriju Klimkāni un fotokorespondentu Ojāru Lūsi tolaik, gatavojot reportāžu avīzei *Neatkarīgā Cīņa*, gājām pie līvāniešiem – no mājas uz māju, no dzīvokļa uz dzīvokli – un visur sastapām izmisušus, darbu zaudējušus cilvēkus. Sievietes raudāja, vīri meklēja mierinājumu glāzītē. Līvāni bija kļuvuši par bezdarbnieku galvaspilsētu. Mēs toreiz izstaigājām arī apklusušos lietrūpniecības uzņēmumus. Visur pamestība.

Par to, kā pilsētā atdzimst rūpniecība, būtu cits stāsts. Līvānieši ir pārcie-

tuši grūto laiku, ir izdzīvojuši. Pa šiem gadiem esmu tikusies ar Līvānu sievietēm, kuras, norausušas todien sūrās asaras, drīz vien ķērās pie darba, veidoja savus kopā sanākšanas klubus. Mācījās uzņēmējdarbību, pārkvalificējās, apguva valodas, rakstīja projektus. Mēs *Hedviges Kundzes Avīzē* jau stāstījām, kā darbību sāka nevalstiskās organizācijas, kā tapa un aizvien aktīvāka kļuva *Baltā māja*. Stāstījām par pensionāru apvienības pasākumiem.

Pilsētas vizītkarte

Bet nu esam atbraukuši uz Latgales mākslas un amatniecības centru, kas tagad kļuvis par pilsētas vizītkarti. Pati būdama vidzemniece, aizvien esmu teikusi, ka latgalieši izgriezīs pogas citu Latvijas novadu amatniekiem. Pagājušajā nedēļā Rēzeknē podnieku dienas skanēja tālu, bet šonedēļ sestdienā jebkurš var doties uz Amatu dienām Līvānos. Tur Latgales mākslas un amatniecības centrā dienas garumā

darbosies senās vides darbnīca – meistari rādīs gan tālās pagātnes, gan mūsdienīgās amatprasmes: grozu pīšanu, aušanu, svilpaunieku veidošanu. Darbosies āra keramikas ceplis. Pasākuma apmeklētāji varēs līdzdarboties un iegādāties amatnieku darinājumus.

Ar šo vietu, kur Dubna, ietekot Daugavā, veido pussalu, saistās Līvānu aizsākumi. Tē pirms 472 gadiem toreizējais zemes īpašnieks barons Līvens izveidoja muižu. No Līvena uzvārda cēlies tagadējās pilsētas nosaukums. Un tieši šeit, senās muižas vietā, kur saglabājusies vairs tikai no laukakmeņiem būvēta klēts, ar Līvānu domes atbalstu, izmantojot Eiropas Savienības finansiālu atbalstu, ir uzcelts moderns mākslas un amatniecības centrs. Senatnīgā klēts savienota ar ēkas mūsdienīgo daļu, kurā ir izstāžu zāle, amatnieku darbnīcas un konferenču zāle. Skaisti izkopta teritorija. Aiz logiem plūst Daugava.

Sagaida, parāda, iemāca

Pretīnāk centra vadītāja Ilze Griezāne. Ir pirmiena, kad centrā brīvdiena, bet Ilze un tautas lietišķās mākslas studijas *Dubna* rokdarbnieces, audējas, arī keramikas fantāzijas darbnīcas vadītājs un meistars Leontīns Cīrulis ir atlicinājuši savu brīvo laiku, lai parādītu un pastāstītu, kā viņi, Līvānu mākslas un amatniecības entuziasti, te darbojas.

Vispirms jāapskata vecajā muižas klētī izvietotā ekspozīcija *Amatnieki Latgalē*. Ekspozīciju vāksana, glabāšana, uzskaitē, dokumentu sakārtošana, ekskursantu iepazīstināšana ar tiem – tas viss Annas Bogdānes ziņā. Ir paveikts jau tik daudz, ka šī ekspozīcija kļuvusi par bagātu pamatu Latgales amatniecības muzejam. Ilze Griezāne cer, ka pēc akreditācijas te patiesi būs muzejs. Nav iespējams te aprakstīt visus tos Latgales amatnieku darbrīkus un darinājumus, kas līdz mūsdienām saglabājušies cauri gadu simtiem un gadu desmitiem. Katram, kam vien vēlšanās ieraudzīt un papētīt šos krājumus, ir jāatbrauc, jāaiziet pa Domes ielu līdz Daugavmalai. Taču var arī to iepazīt internetā: www.latgalesamatnieki.lv

Latgalietes audušas vienmēr

Sirsnīga un neaizmirstama ir tikšanās ar audējām amata demonstrēšanas darbnīcā. Tē satieku pašu ilgadīgāko meistari Martu Mikulāni. Kas gan varētu saskaitīt, cik audeklu viņa noaudusi – gan senajā latgaliešu skalu aušanas, gan citās tehnikās. No agras bērnības gadiem viņa sevi atceras pie ratiņa, spolītēs audus tinot, pie stellēm, pie velku uzkarotāšanas. Vai esat redzējuši dziesmu un deju svētkos līvāniešu nestos karogus? Ja ne, tad pavērojiet – tie ir Martas kundzes darināti, viņas izdoma, zīmējums, kas pārvērsts audumā. Savu prasmi viņa nodevusi arī meitai Ritai Teilānei. Pašlaik gan viņa vairāk aizņemta pedagoģiskajā darbā. Bet gan jau...

Optimiste, smaidošā Janīna Pupiņa blakus saviem darbiem rāda arī meitas Daces Vilcānes mīksto, maigo, jaukā krāsu saskanībā austos galvas lakatiņus. Arī mazmeitai Kristīnei aušana vairs nesot nekāda ķīniešu ābece.

Annas Kuzņecovas meistarstiķi ir ne tikai audumi, bet arī tamborētas mežģīnes – smalkas un reti kur tādas redzētas. Audēju studijai viņa piepulcējusi pirms divpadsmit gadiem. Bet tagad jau mazmeitai Aļonai arī patīkot stellēs pastrādāt, nītis velkus savērt.

Studijas vadītāja Inese Valaine aušanas mākslu četrus gadus mācījusies Rēzeknes mākslas skolā. Kad iepazīstamies, viņa iegrimusi darbā – auž grāmatzīmes. Tās būs Līvānu suvenīri, ko droši vien līdzī aizvedīs daudzi tūristi, kuri jau centrā iegriežas aizvien biežāk. Inesei ir trīs meitas, un gan jau arī viņas turpinās mātes iemīļoto darbu.

Solvitas Cīrules stellēs pašlaik lupatu sega. Tāda neparasta, geometriskiem tumšākiem laukumiem veidota. Bet viņa rāda arī gaisīgas lina šalles, kas pašlaik modē. Solvitai ļoti patīk rotaļāties ar krāsām. Tas ir īpašs prieks. Rēzeknes mākslas skolā viņa gan apguvusi metālkalēja vīrišķīgo profesiju, taču aušana viņu pārvilinājusi savā pusē.

Esmu tikusies ar daudzām rokdarbniecēm. Allaž apjautājos, vai viņu mākslai ir un būs turpinājums. Ir jau pa kādai cerībai, bet reti. Tāpēc līvānietes īpaši iepriecina, uzteikdamas savas meitas un mazmeitas, kas godā tur māmuļu prasmi.

▲ AK, TAVU KRĀŠŅUMU! Savu darbu vidū Janīna Pupiņa (no kreisās), Marta Mikulāne, Ilze Griezāne, Inese Valaine, Anna Kuzņecova un Solvita Cīrulis

◀ PILNAS ROKAS.

Leontīnam Cīrulis arī savi darbi rādām

Keramiķu māksla nezudīs

Par to pārliecinājos, sarunājoties ar Mākslas un amatniecības centra keramikas meistaru Leontīnu Cīruli. Darbodamies studijā *Dubna*, strādādam, kā pats saka, savās *Dzirnavās*, kur viņa cepļis, viņš sev par virsuzdevumu izvēlējis keramikas un podniecības popularizēšanu jaunatnes vidū.

– Stāstu un rādu vienkārši un kodolīgi, kā bērns savā fantāzijā radīto veidojumu var uztaisīt un apdedzināt pat ugunskurā, ievietojot to kaut parastā konservu kārbā. Bērniem ļoti patīk, ka darbiņš ātri gatavs, ka var rādīt un priecāties – lūk, ko es izdomāju, uztaisīju, un te tas ir gatavs! – stāsta meistars.

Leontīns Cīrulis uzskata, ka nevajag sūdzēties par to, ka it kā zūd jaunietu interese par kerami-

ku. Ir jāparāda, jāieinteresē, tad pusgadsimtu un vēl ilgāk Latvija varēsot lepoties ar saviem māla meistariem. Svilpaunieki iepūst jau katrs prot, bet to svilpīti, to balstiņu jāiemācās ieburt māla putniņā vai zirdziņā. Ja cilvēkbērnam pamāca, kā to izdarīt, viņš pat mazo velniņu iemāca svilpot.

– Sākumā vajag ļaut, lai bērns uztaisa to, ko viņš vēlas, kaut vai tas ir pavisam kičīgs. Pēc tam jau var ievirzīt īstajās sliedēs. Nevajag tā uzreiz norādīt, kā jāstrādā, kas ir etnogrāfiski pareizi. Ja tā sāk, tad interese ātri vien pagalam. Pats galvenais attīstīt bērna fantāziju, – saka podniekmākslas skolotājs un rāda kāda puisēna veidojumu.

Tas ir jūrnieks, kam rokā pudele, uz viena pleca putniņš, uz otra – sunītis. Ko tas nozīmē? Zēns stāstījis savu novērojumu. Kad vīrs no jūras pārnākot, tad iedzerot no pudeles kaut ko stiprāku, bet vienatnē, bez draugiem. Un tad viņam griboties parunāties ar kādu. Par uzklaušītāju noderot putniņš. Bet kāda loma sunītim? Nu, kad jūrnieks aizmiegot, tad sunītis sargā, lai neviens viņu neaizskartu un neapzagtu... Turpat kāds bērns jauku

gotiņu izveidojis, kura pati nes slauktuvi. Kāpēc tā? Nu ļoti vienkārši – saimniece aizgulejusies un nav atnākusi izslaukt, gotiņai pašai jātiek galā.

Katra bērna darbam sava izdoma. Tā vajadzīga, bez fantāzijas pat lāga amatnieks neiznāksot, kur nu vēl keramiķis.

Cīruļa kungs keramikas pamatus māca jebkuram, kas to vēlas. Piepalīdz. Rāda, kā strādāt ar virpu.

Pa visu Latviju viņš brauc popularizēt keramiku. Arī mūsu sarunas laikā viņam piezvana un aicina uz kādu no Ventspils skolām.

Uz vasaras nometnēm meistaruru aicina, un viņš rūpējas, lai tur būtu iespēja strādāt. Ir jau uzbūvējis vairākus apdedzināšanas cepļus tepat Līvānos un arī Aknīstē, Viesienā, Kalna Ziedos, Naujienā...

Tāds liela novada mākslas un amatniecības centrs Latvijā ir vienīgais. Nav kam prasīt padomu, jādoma pašiem. Ilze Griezāne, kam ir akadēmiskā izglītība mākslā, pulcina ap sevi entuziastu komandu – strādā paši, iesaista draugus, radus, paziņas. Speciālistus mazpilsētā atrast nav viegli. Jaunajā, gaišajā izstāžu zālē māksliniekiem tiek dota iespēja izstādīties par velti. Dažāda palīdzība, arī informācijas ziņā, tiek sniegta amatniekiem. Ilze Griezāne stāsta par lielo atbalstu, ko centram sniedz Līvānu novada dome un tās priekšsēdētājs Andris Vaivods.

– Šajā ziņā mums un vispār kultūras darbiniekam Līvānos ir ļoti paveicies, – viņa piebilst no mums atsveicinādamās. ■